

Permanența teatrului

Este adeseori citată de britanicii puși pe șotii gluma lui Bernard Shaw despre raportul dintre oamenii buni și cei „nebuni“, dintre normali și anormali, care, în lume, ar oferi un avantaj numeric categoriei a doua. Paradoxul dramaturgului devine mai puțin glumeț, dacă ne întoarcem la obirșia etimologică a termenului. „Normal“ este acel lucru, sau acea ființă care ni se înfățișează în conformitate cu normele prestabilite; cînd normele sînt încălcate, depășite, sau contrazise, acel lucru, sau acea ființă neconformistă, devine o ființă sau un lucru „anormal“.

E un sofism? Desigur, nu, dacă cel care încalcă legile gravitației, sau ale traficului rutier, trage consecințele funeste ale „nonconformism“-ului său. Însă dacă toate normele cunoscute pe lume ar fi respectate de toată lumea, dacă, prin urmare, orice conflict sau ciocnire ar dispărea din viața socială, politică, ideologică și așa mai departe, dacă n-ar mai exista deci contradicții pe lume, am intra de bună seamă într-o zonă cu totul lipsită de interes, o zonă utopică și absurdă, contrară legilor progresului și ale istoriei.

Timpul și locul unde nu se întîmplă nimic este o metaforă, așa ceva nu există, nici măcar în „vidul absolut“.

Teatrul este, dîmpotrivă, locul în care tot timpul se întîmplă ceva, iar acel „ceva“ n-are îngăduința să fie neinteresant, ne semnificativ.

Interesul și semnificația actului dramatic au stat multă vreme sub semnul normelor „clasice“ sau „moderne“ ale teatrului. Apoi, pe la jumătatea secolului nostru, lumea s-a schimbat mai repede și mai profund decît mai înainte, iar „anormalitatea“ a devenit atît de frecventă, în teatru, încît nonconformismul acesta s-a preschimbat într-un alt soi de conformism. Am asistat deci, mai ales în ultimul sfert de veac, la un proces de convenționalizare a neconvenționalismului, de normalizare a anormalității, ca-n dictonul francez: „il n'y a que le provisoire qui dure“. Nu dau exemple, fiindcă e o constatare generalizată, care a atîns pe departe și teatrul nostru.

Acum se revine la „normal“, în sensul respectării legilor fundamentale (vezi gravitația etc.) ale teatrului, fără de care arta dramatică ar fi fost amenințată de vidul absolut, mai ales în... săli.

Am văzut recent, pe două scene străine reputeate, piesele Marele Zid de Max Frisch și Macbett de Ionesco și mi-am putut da seama de efortul acesta, al spectacolului dramatic contemporan, de a ieși din conformismul

propriului său nonconformism, și n-aș putea spune cu câte șanse de succes. Teatrul românesc a dovedit deseori, cu prisosință, acasă și peste hotare, că măsura spiritului nostru a atârnat suficient de greu în balanța „ism“-elor universale, ca să nu se piardă în derizoriul multor altor experiențe eșuate. Au fost, bineînțeles, și unele probe contrarii. Dar toată lumea a înțeles că publicul pricepe repede și „știe lecția“; iar fanteziile nefondate filozofic ale originaliștilor nu fac decît să sporească deficitul financiar al sălilor care-i ospitalizează și jena creditorilor lor morali.

De vreo cîțiva ani încoace s-a instalat în Europa moda teatrului „politic“. Bazele ei social-artistice sînt foarte serioase și vrednice de stimă și atenție. Nu știu dacă, de la teatrul revoluționar din anii primului război mondial și cei imediat următori, arta dramatică europeană a fost atît de profund radicalizată, ca în ultimul deceniu, al nostru. E un fenomen îmbucurător și semnificativ pentru întreaga istorie contemporană a culturii, fertilizată de ideile socialismului.

În același timp, acest fenomen s-a tradus în metafenomene artistice epigonice, de o valoare culturală mai mult decît dubioasă, din care se distinge un fel de anarhism porno-religios, care te izbește în cele mai numeroase dintre producțiile ce invadează piața spectacolului din principalele capitale europene. Poziția politico-ideologică „revoluționară“ a autorilor lor se limitează la un fel de disperare a neputinței psiho-fizice a individului izolat, și la o serie de „pile“, care vor să fie apolitice și umaniste, la adresa socialismului combatant și constructiv. Ce fel de „teatru politic“ mai e și acesta, dumnezeu să-i mai știe.

Din păcate, cedînd snobismului pseudo-revoluționar al claselor avute, care vor să „întinerească“ capitalismul și biserica, unii scriitori dramatici au pășit pe drumul acesta, încurcînd o dată mai mult conținutul recipientelor cu „normal“ și „anormal“ pe etichetă. Și tot din păcate, un mare număr de regizori de teatru au ocupat scenele cu înscenări în acest „spirit“, deși textul (clasic, sau modern) al pieselor de care s-au luat, nu corespundea într-un total elanului lor novator cu orice preț, mai ales cu prețul decenței.

Sînt oameni și sînt năravuri, și vine și trece timpul fiecăruia.

Teatrul are însă nevoie numai de acele obiceiuri și de acei oameni care, în lupta cu timpul, să-i asigure durata și permanența.

